

Pòrtic

Pau ALEGRE i NADAL

Vocal de la Societat Catalana de Geografia

Em resulta complicat acomplir amb l'encàrrec de redactar el pòrtic d'una nova sortida dels *Treballs de la Societat* amb una presentació dels estudis i notes que s'hi apleguen. A causa de la pròpia definició dels objectius de la publicació i, en primer lloc, el de donar llum pública a les recerques dels seus socis, és lògic que els continguts siguin ben diversos. Per tant és ben difícil de sintetitzar-los en un pòrtic de tall ortodox. És per això que en aquesta ocasió m'he decantat per l'heterodòxia i demano disculpes a les autores i autors que m'acompanyen en aquest número pel que, en cap cas, no és subvaloració de les seves aportacions.

Desitjaria precisament afegir-me a les aportacions i referir-me a esdeveniments del món geogràfic que darrerament han tingut com a escenari la ciutat de Barcelona. Tal vegada la derivació del pòrtic cap a un registre d'efemèrides coetànies a la data d'aparició del volum pugui ésser d'utilitat als seus lectors. Crec que això és avinent en relació amb la recent celebració de 17a Conferència Cartogràfica Internacional de l'Associació Cartogràfica Internacional (ACI) a Barcelona del 3 al 9 de setembre de 1995. I perquè és de justícia deixar constància de l'excel·lent organització de l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC).

Impulsada d'antuvi per reconegudes empreses privades de cartografia (Esselte Map Service, Rand McNally,...), la col·laboració internacional en matèria cartogràfica no va prendre carta de naturalesa oficial fins l'any 1959 amb la constitució formal de l'ACI a Berna i l'aprovació dels seus Estatuts dos anys després a París. Val la pena recordar que entre aquestes dues dates es va desenvolupar un breu estira-i-arrotonsa amb la Unió Geogràfica Internacional (UGI) sobre la possible afiliació de la nova entitat. Com apunta la crònica oficial dels vint-i-cinc primers anys de l'ICA¹ les raons de pes per refusar l'afiliació de l'ACI en la UGI varen ser de caire polític. Els països d'allò que aleshores s'anomenava Bloc de l'Est, liderats per l'URSS, s'hi varen oposar decididament amb la voluntat de canalitzar els intercanvis de coneixements cartogràfics en un marc de treball de tècniques de producció i mesurament de la Terra més que no pas en el de la discussió temàtica. Els membres de l'Associació serien països independents representats a través del seu Comitè Nacional de Cartografia o,

subsidiàriament, l'organisme oficial militar o civil encarregat de la producció cartogràfica. Tanmateix, varen subsistir llaços de col·laboració entre UGI i ACI amb la celebració paral·lela dels seus respectius Congressos i Conferències en diverses ocasions, com a Moscou (1976) i a Tòquio (1980).

Des de la primera edició de les Conferències (Frankfurt am Main, 1962), aquestes manifestacions bianuals esdevingueren uns aparadors inestimables per a reconèixer l'actualitat de l'activitat cartogràfica mundial. Fins el 1976, però, l'assistència als fòrums de debat científic es va limitar als delegats dels països membres de l'Associació. Des d'aquella data les sessions científiques de la Conferència són obertes a tots els investigadors interessats. D'altra banda, l'aparador més evident de les Conferències són les diverses exposicions (o n'hauriem de dir «exhibicions»?) organitzadors al seu redós.

La Conferència d'enguany a Barcelona, organitzada sota el lema polisèmic de «La cartografia travessa fronteres», també ha estat un aparador tant o més valuós que en les edicions precedents. Tant pel seu contingut científic com per la vàlua de les exposicions cartogràfiques. Confio que no varen passar inadvertides als geògrafs i geògrafes del nostre país. Tanmateix, faré una ràpida revista a un i altre vessant de la Conferència.

Quins han estat els principals temes de debat? Quin és el tema de frontera en la recerca cartogràfica actual? A parer meu, del gruix de ponències i comunicacions científiques presentades (més de sis-centes han estat editades en dos volums de «Proceedings») se'n destaquen les aportacions entorn del tema de la generalització cartogràfica. La simplificació i/o convencionalització dels objectes geogràfics com a punts, línies o zones en el pla, analògic o digital tant se val, constitueix el nucli de l'activitat conceptual que han desplegat els cartògrafs de tots els temps, entre els quals molts geògrafs, per a convertir els seus mapes en instruments de comunicació humana. En els nostres dies, aquest caràcter abstracte de la generalització cartogràfica s'ha revelat com un poderós obstacle en la via per a l'automatització integral que persegueixen els grans centres de producció de mapes i plànols. És per això que hom continua debatint-ne la seva naturalesa i proposant procediments que procurin resoldre aspectes parcials i de control d'aquella activitat. Els debats a la Conferència així ho han certificat.

En l'ordre de les exposicions, l'oferta presentada ha estat variada i de gran qualitat. L'exposició més extensa va ser la dedicada als materials aportats pels organismes oficials associats a l'ACI, no pas tots, i altres organismes internacionals com ONU o UNESCO. També hi figuraven alguns materials de producció universitària i d'empresa privada. Els materials de producció espanyola, i els de l'Institut Cartogràfic de Catalunya en especial, ocupaven un espai específic de l'exposició. També disposaven d'àmbit específic les cartes nàutiques i la cartografia marina, d'entre les quals cal destacar l'exhibició de la col·lecció cronològica, des de mitjans de segle XIX fins a l'actualitat, del full del Port de Barcelona elaborat per l'Institut Hidrogràfic de la Marina. En conjunt, els 1.800 documents exhibits proporcionaven un excel·lent panorama de l'estat actual de la producció cartogràfica mundial.

D'una extensió superficial molt més reduïda, dues altres exposicions organitzades per a la Conferència mereixen ésser referenciades per l'altíssima categoria dels materials exposats. La dedicada a la memòria del cartògraf suís Eduard Imhof (1895-1986) en ocasió del centenari del seu naixement reunia una mostra ben representativa de la seva producció personal centrada entorn del magistral tractament de la generalització i simbolització del relleu. Els seus mapes murals escolars, els fulls de l'Atlas Escolar suís per a l'ensenyament secundari o de l'Atlas Nacional suís, els mapes per a muntanyencs,... han esdevingut clàssics de la història recent de la cartografia. Poder-los contemplar i comparar en versió original sigué una experiència incommensurable. I el mateix podem dir de l'exposició de «Portolans pro-

cedents de col·leccions espanyoles: segles XV-XVII» instal·lada al Tinell barceloní. En aquest cas, a més, una mostra que pel seu cost d'instal·lació i dificultat de moviment del material és ben improbable que es pugui repetir. Certament, ens en restarà l'acurat Catàleg amb la reproducció de totes les peces exposades i amb la guia inestimable del geògraf i consoci Vicenç M. Roselló i Verger que mai no ens podrà facilitar, però, la riquesa de detall de l'observació directa.

Formulo finalment una pregunta gairebé equivalent a una lamentació sense engruna d'ironia en relació amb una darrera exposició que cal registrar. Una exposició tant o més important que les ja consignades. Em refereixo a la mostra de mapes realitzats per nens i nenes de tot el món. De la seva manera de veure el món a través del mapa. Per què va ser tan migrada de participació i escassa en informació aquesta mostra que apunta ja cap al futur?

A reveure a Stokholm 1997!

Notes

¹ ORMELING, Ferdinand J. Sr. (compiled by): *ICA 1959-1984: The first twenty-five years of the International Cartographic Association*, S.I.: ACI/ICA, 1985? ISBN 90-70310-11-2